

DE VERKLARENDE ANALYSE

Om samen met ouders / opvoeders, de jeugdige en andere betrokkenen te kunnen beslissen over passende jeugdhulp, is het nodig om een gezamenlijk gedragen integraal en samenhangend beeld te hebben over wat er aan de hand is, waardoor dat komt en wat de risico's en beschermende factoren zijn op korte en langere termijn. Een verklarende analyse helpt daarbij. Het is een essentiële stap in het vakbekwaam redeneren over de problematiek en het kiezen van passende oplossingen of interventies.

Maar wat is precies een verklarende analyse?

Een verklarende analyse is gebaseerd op een heldere concrete formulering van de problematiek

- ❖ Wat zijn de zorgen, vragen, klachten en moeilijkheden van betrokkenen? Wat heeft voor hen prioriteit om mee aan de slag te gaan? Wat zijn hun wensen en wat willen ze graag bereiken?
- ❖ Hoe uiten de moeilijkheden zich in de verschillende contexten (bijvoorbeeld thuis, op school of met vrienden)? Dit kan worden verhelderd met voorbeelden waarin de problemen het meest heftig zijn, maar ook met voorbeelden van situaties waarin de problemen zich juist niet voor doen.

Het is belangrijk dat de zorgen, klachten en wensen worden geformuleerd in de woorden van de betrokkenen. Op die manier voelen jeugdigen, ouders/opvoeders zich echt gehoord en gesteund en is de kans groter dat zij zich ook kunnen herkennen in de analyse van de problemen of moeilijkheden.

Een verklarende analyse beschrijft niet alleen, maar verklaart ook

- ❖ Een verklarende analyse brengt de oorzakelijke invloeden en omstandigheden in kaart die een rol spelen in het ontstaan en in stand blijven van de problematiek. Dat betreft zowel de contextuele factoren (bijvoorbeeld ouders, gezin of school) als de persoonskenmerken van betrokkenen.
- ❖ Een verklarende analyse formuleert werkhypothesen over de mechanismen en de wederzijdse wisselwerking waarmee de verschillende invloeden de problematiek tot stand hebben gebracht en in stand houden;

Sommige van die invloeden en krachten kunnen in het verleden een rol hebben gespeeld, maar nog doorwerken in het hier en nu. Andere invloeden kunnen nu spelen en het voortbestaan, het verergeren of verminderen van de problematiek beïnvloeden. In de verklarende analyse wordt een integraal beeld geschetst van welke ongunstige én gunstige kind- en omgevingsfactoren op dit moment een rol spelen.

Wat is de bedoeling van een verklarende analyse?

- ❖ is geen doel op zich, maar onderbouwt het kiezen van een passende aanpak voor kind / jongere/opvoeders en voor het stellen van concrete doelen en vervolgstappen (handelingsgericht).
- ❖ laat zien dat de belangrijkste oorzakelijke invloeden in kaart zijn gebracht en dat geen belangrijke invloeden over het hoofd zijn gezien.
- ❖ geeft vooral bij complexe problemen (bijvoorbeeld op meerdere gebieden) houvast, (h)erkenning en inzicht aan alle betrokkenen.
- ❖ creëert draagvlak en motivatie voor de gezamenlijk gekozen aanpak van de problemen.

Deze figuur laat zien dat de verklarende analyse geen doel op zich is maar onderdeel uitmaakt van een proces van vakbekwaam redeneren. We kunnen de verklarende analyse zien als een 'werktheorie' die helpt bij het samen kiezen van de juiste interventies.

VEST-criteria: een goede verklarende analyse is volledig, eenvoudig, samenhangend en toetsbaar

- ❖ **Volledig:** alle relevante aspecten zijn benoemd. Niet alleen de kindkenmerken, maar ook belangrijke factoren in de omgeving van het kind. Niet alleen problemen, maar ook beschermende factoren en sterke punten.
- ❖ **Eenvoudig:** de analyse is zo eenvoudig mogelijk in de zin dat alleen factoren en rubrieken zijn opgenomen die op een of andere manier bepalend zijn voor de effectiviteit van de behandeling.
- ❖ **Samenhangend:** de samenhang en oorzakelijke verklaringen moeten aannemelijk zijn en ondersteund door evidentie en opvattingen van experts binnen de beroepsgroep over dit onderwerp.
- ❖ **Toetsbaar:** op basis van de verklarende analyse kunnen voorspellingen worden gedaan die je kunt toetsen (bijvoorbeeld door het inzetten van interventies).

WAT IS NODIG VOOR EEN VERKLARENDE ANALYSE?

VAARDIGHEDEN PROFESSIONALS

- ❖ Ondersteunen van jeugdige en ouders/opvoeders bij het verwoorden van de aanleiding om hulp te zoeken.
  - Ouders/opvoeders vrijuit laten praten over hun zorgen, ernst van problemen en prioriteiten.
  - Inlevend luisteren - zich realiseren welke thema's, waarden, overtuigingen en bijbehorende emoties een rol spelen bij jeugdigen en ouders / opvoeders.
  - Ontschuldigende taal gebruiken.
  - Zorgen dat de klachten zo beeldend en concreet mogelijk worden geschetst: veelvuldig om voorbeelden vragen (zowel van situaties waarin het klachtgedrag zich voordoet als de uitzonderingen); doorvragen naar details zodat de situaties, gedrag en interacties levensecht worden beschreven.
  - Problematiek positief verwoorden, feitelijk, motiverend en activerend formuleren, in de woorden van jeugdige en ouders/opvoeders.
  - Het probleem in kleinere deelproblemen formuleren, die elk tot haalbare doelen en kleine stappen leiden.
- ❖ Kunnen expliciteren welk patroon van kenmerken onder het gebruikte classificatie / label wordt inbegrepen. Waar heeft de jeugdige, ouder/opvoeder precies moeite mee?
- ❖ Kennis van relevante diagnostische vragen om de aanvullende informatie te verzamelen die helpt bij het ordenen en samenbrengen van de problematiek en de ongunstige en gunstige invloeden daarop.

BINNEN TEAMS

- ❖ Overeenstemming over de concepten, aard van de invloeden die worden nagelopen en de manier waarop deze in samenhang worden gebracht in het integraal beeld. Wanneer er binnen teams gebruik wordt gemaakt van een gemeenschappelijk verklaringsmodel vergemakkelijkt dit intervisie en supervisie.
- ❖ Continue aandacht voor de verklarende analyse in intervisie is essentieel om teamleren en verbeteren mogelijk te maken.
- ❖ In beeld brengen welke aanvullende vakbekwame diagnostiek nodig is voor de verklarende analyse.
- ❖ Een verklarende analyse pretendeert de best mogelijke verklaring te zijn van de problematiek. Dat betekent dat het team energie moet steken in het bedenken van alternatieve plausibele verklaringen en het weerleggen daarvan.

VERSCHILLENDE FORMATS

Er zijn verschillende formats die helpen bij het maken van een verklarende analyse en die de problemen en de factoren die van invloed zijn op de problemen overzichtelijk weergeven. Natuurlijk is het ook mogelijk om een verklarende analyse te maken zonder de systematiek van een format. De beroepskracht benoemt de causale invloeden die naar zijn/haar mening een rol spelen bij het ontstaan en in standhouden van de problematiek en ondersteunt eventueel de analyse visueel met pijlen om interacties aan te geven. Maar wanneer beroepskrachten bij complexe en meervoudige problematiek één en hetzelfde format gebruiken, heeft dat een aantal voordelen. Een gemeenschappelijk begrippenkader en eenheid in taal verhogen de kwaliteit van de multidisciplinaire samenwerking.

In Nederland zijn een aantal formats beschikbaar. We noemen hier een aantal en waar er informatie over te vinden is.

- ❖ Format holistische theorie VGCT (voor meer informatie: [klik hier](#))
- ❖ Format Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (afgeleid van het VGCT format, voor meer informatie: [klik hier](#))
- ❖ Format verklarende analyse 7-factorenmodel ([klik hier](#) en [hier](#) voor meer informatie)

Meer informatie?

- [Webinar 9 nov as](#). Vraagverheldering als essentiële bouwsteen van de verklarende analyse. Kenniswerkplaats Jeugd Friesland
- [Webinar](#) Verklarende analyse: de basis voor passende hulp. Kenniswerkplaats Jeugd Friesland
- [Webinar](#) Gluren bij de burens: het 7 factorenmodel als hulpmiddel bij de verklarende analyse. Kenniscentrum KJP, Landelijk Kenniscentrum LVB en het NJI
- [Transformatiecollege](#) Geïntegreerd samenwerken met gezinnen met complexe problematiek. Programma Transformatie Jeugd Amsterdam-Amstelland & NEJA
- [Videofragment](#) Verklarende analyse

Andere termen voor verklarende analyse

Er zijn veel verschillende namen voor een verklarende analyse. Ze worden vaak door elkaar gebruikt. Een paar voorbeelden: 'theorie van het individuele geval', 'casusconceptualisatie', 'verklarende diagnose', 'structuurdiagnose', 'integratief beeld', 'samenhangend beeld', 'integrale analyse' en 'persoonlijke diagnose'.

In Nederland wordt vaak voor zowel het proces als het resultaat de term 'verklarende analyse' gebruikt.